

» Zdravotné dôsledky dlhodobého pôsobenia PCB látok

Dospelá populácia

- poškodenie štítnej žľazy
- nádorové ochorenia
- poruchy metabolizmu, napr. cukrovka 2. typu, obezita
- kardiovaskulárne ochorenia
- poruchy plodnosti u mužov a žien

Detská populácia

- nižšia pôrodná hmotnosť
- poškodenie sluchu (nespôsobené vystaveniu hluku)
- poškodenie zubnej skloviny
- poškodenie imunitného systému
- vývojové poruchy plodu
- neurologické poruchy, poruchy správania (napr. ADHD)

Tehotné a dojčiacie ženy

PCB prechádzajú cez placentu do plodu a sú vylučované aj do materského mlieka. Napriek prítomnosti PCB v materskom mlieku, WHO jednoznačne odporúča mamičkám dojčiť. Štúdie potvrdili, že benefity dojčenia prevyšujú prípadné účinky PCB na vývoj dieťaťa. Na druhej strane, dojčiacie matky by nemali cielene znižovať svoju hmotnosť, pretože pri chudnutí prebieha odbúravanie tukového tkaniva, v ktorom sú PCB látky naviazané, pričom následne viac PCB prechádza do materského mlieka.

» Odporúčania pre verejnosť

- Pri chytení rýb sledujte upozornenia, v prípade ak v lokalite prebieha lov rýb výhradne v režime „chyt' a pust'“, ryby nekonzumujte
- Nejedzte ryby z rybníkov, ani z nádrží vodných tokov kontaminovaného územia
- Nechovajte zvieratá voľne vonku v kontaminovanej oblasti
- Nekonzumujte domáce produkty živočíšneho pôvodu z kontaminovaných oblastí, ktoré obsahujú veľa tuku (masť, vajčka, syry, mäso, údené mäsové výrobky...)
- Kupujte potraviny z obchodných reťazcov
- Nepoľujte na divú zver a nejedzte mäso z poľovačiek z kontaminovaného územia (resp. žiadajte o potvrdenie ŠVaPS dokladujúce na základe analýz bezpečnosť daného mäsa)

Informácia pre verejnosť

Mimoriadna situácia v regióne zaťaženom PCB látkami

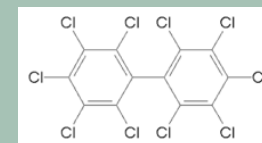
» Prečo bolo potrebné vyhlásiť mimoriadnu situáciu?

Skutočnosť, že výroba polychlóvaných bifenylov (PCB) v podniku Chemko Strážske spôsobila kontamináciu zložiek životného prostredia v dotknutom regióne na východe Slovenska je už verejnosti niekoľko desaťročí známa. Odborníci pracujúci v oblasti vedy a výskumu i v oblasti štátnej správy znečistenie tohto územia sledujú a hľadajú riešenia zamerané na jeho postupné odstránenie. Vyriešenie tohto problému však vzhľadom na jeho charakter i rozsah nie je vôbec jednoduché. V roku 2019 odborníci pri výkone kontroly areálu lesnej obory v susedstve výrobného areálu podniku identifikovali nevhodne skladované a poškodené nádoby obsahujúce PCB, ktoré môžu predstavovať jeden zo zdrojov kontaminácie životného prostredia a tým ohrozovať aj zdravie obyvateľov. Odborníci z jednotlivých rezortov štátnej správy sa po obhliadke týchto nádob zhodli, že je v záujme ochrany životného prostredia a najmä odstránenia rizika ohrozenia zdravia potrebné vykonať opatrenia zamerané na zabránenie ďalšiemu úniku týchto škodlivých látok do zložiek životného prostredia. Vyhlásením mimoriadnej situácie sa začne s likvidáciou tohto toxického odpadu, ktorý bezprostredne ohrozuje zdravie občanov.

» Čo sú polychlóvané bifenyly?

- PCB sú chemické zlúčeniny, ktoré boli v minulosti považované za zdravie neškodné. Používali sa ako súčasť náterových hmôt, ako teplotnosné kvapaliny vo výmenníkoch tepla či izolačné kvapaliny v transformátoroch a kondenzátoroch.
- Až neskôr sa výskumom zistilo, že majú preukázateľne toxické vlastnosti na človeka, živočíchy a životné prostredie.

» Kto je najviac ovplyvnený kontamináciou PCB látkami v Prešovskom a Košickom kraji?

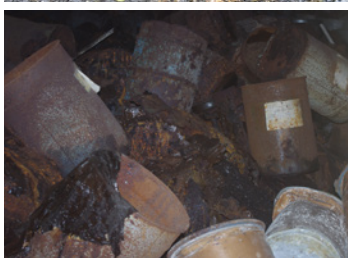
Obyvatelia okresov Michalovce, Trebišov, Humenné a Vranov nad Topľou

V týchto častiach neodporúčame žiadny domáci chov ani konzumáciu produktov z neho (hydina, bravčový a hovädzí dobytok) ani lov rýb a poľovnej zveri určený na konzumáciu.

Ide najmä o tieto územia:

1. Odpadový kanál Chemko Strážske a rieka Laborec od vstupu odpadového kanála do nej (nevhodný je napr. chov hydiny na brehu – sliepky, kačky, husi a ich následná konzumácia);
2. Územie v okolí areálu Chemko Strážske;
3. Lesná obora s kontaminovanými miestami a identifikovanými nádobami s obsahom PCB (kontaminovaná divá zver);
4. Zemplínska šírava pri vstupe rieky Laborec (lov rýb iba formou – „chyť a pusť“);
5. Okolie odkaliska Poša;
6. Skládka Pláne (nie obec Pláne) – priame okolie miesta, na ktorom boli v minulosti uložené sudy s obsahom PCB;
7. Kontaminovaná pôda pod používanými starými transformátormi (označené „s obsahom PCB“).

Doba rozkladu PCB látok sa odhaduje v ľudskom tkanive na desiatky rokov.

» Charakteristika PCB látok

- ide o látky perzistentné, to znamená, že veľmi pomaly podliehajú rozkladu v prostredí a atmosférou sa prenášajú na veľké vzdialenosti;
- sú málo rozpustné vo vode, ale dobre rozpustné v tukoch (organická zložka vodných sedimentov, tukové tkanivo zvierat a človeka);
- majú schopnosť ukladať sa v tukovom tkanive človeka, s možným postupným uvoľňovaním do krvného obehu;
- sú karcinogénne;
- patria medzi endokrinné rozrušovače, to znamená, že narušujú hormonálnu rovnováhu v tele človeka

Niektoré PCB látky majú štruktúru podobnú ľudským hormónom ako napr. hormónom štítnej žľazy. To znamená, že majú schopnosť „nahradiť“ ľudský hormón a zastávať jeho funkciu, alebo naopak, jeho funkciu potlačiť.

» Kolobeh PCB látok v zložkách životného prostredia a v zdrojoch potravy

Hlavným zdrojom kontaminácie prostredia PCB bola priemyselná výroba v podniku Chemko Strážske do roku 1984.

Životné prostredie

- voda
- sedimenty v riekach a jazerách
- pôda
- ovzdušie

Zdroje PCB z potravy

- volne žijúca divá zver a vtáctvo
- ryby
- mäso z domáceho chovu, masť, vajíčka
- mliečne výrobky z domácich chovov (syry, mlieko, maslo, atď.)

Nakoľko PCB sú vo vode nerozpustné, ich príjem do organizmu človeka z vody nepredstavuje zdravotné riziko.

Veľkosť expozície závisí od množstva prijatej potravy a obsahu PCB v tej potravine

» Človek je vystavený PCB látkam 2 cestami:

1. prostredníctvom potravy živočíšneho pôvodu s vyšším obsahom tuku lokálne produkovanej v kontaminovanej oblasti – **ZÁVAŽNÁ**
2. prostredníctvom inhalácie z ovzdušia – **MENEJ ZÁVAŽNÁ**